

SON SABAVET VE ŞEBABET DEVRİ VE EĞİTİM (1): TASLAK İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR ELEŞTİRİ

Emel Aközer*

Bugünkü TBMM’den güvenoyu almış hükümetin Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilköğretim ve ortaöğretim müfredatında “reform” girişimini değerlendirirken, TBMM’nin yaklaşık 95 yıl önce, 1 Kasım 1922’de gerçekleştirilen tarihi oturumunda Gazi Mustafa Kemal’in verdiği söylevin şu bölümünden yola çıkmak yararlı olabilir:

“Ey arkadaşlar! Tanrı birdir, büyüktür; âdatı ilâhiyenin tecelliyatına [“ilâhi” yasaların (ya da insan otoritesiyle değiştirilemeyecek yasaların) işleyişine] bakarak diyebiliriz ki; insanlar iki sınıfta, iki devirde mütalea olunabilir. İlk devir beşeriyetin **sabavet** [çocukluk] ve **şebabet** [ilk gençlik, **ergenlik**, yeni yetmelik, toyluk] devridir. İkinci devir, beşeriyetin **rüşt** [ergenlik, **aklı başında olma**] ve **kemal** [bilgi ve erdem yönünden **ergenlik**, **yetkinlik**] devridir.”¹

Sabavet ve **şebabet**, eski dilde insanın “tufulet” (erken çocukluk) ile “kühûlet” (orta yaşlılık) ve sonra da “şeyhuhet” (yaşlılık) arasında geçirdiği iki aşama için de kullanılır. Mustafa Kemal’in söylevinde ise bu iki sözcük, **insanın bilişsel ve ahlaki bakımdan vesayete muhtaç olma hali** için kullanılmış gözükmektedir. Günümüzden 233 yıl önce aynı zamanda eğitimci olan bir düşünürün, Immanuel Kant’ın “**Aydınlanma Nedir?**” başlıklı ünlü makalesinde yazdığı gibi, “**vesayete muhtaçlık, bir başkasının yönlendirmesi olmaksızın kendi anlama yetisini (ya da kabiliyetini) kullanmaktan aciz olmaktır.**”² Bir başka deyişle, zihinsel ve ahlaki (moral) açıdan gerekli olgunluğa ulaşamamak, kendi aklından ve vicdanından başka mürşitlere (yol göstericilere) ihtiyaç duymaktır.

¹ Atatürk, M. K.(1969). *Nutuk* (10. Basım, Cilt III: Vesikalar). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları. s. 1241.

² Kant, I. (1996 [1784]). What is enlightenment? [Aydınlanma Nedir?] J. Schmidt (Ed), What is Enlightenment?: Eighteenth – century answers and twentieth-century questions (pp. 58-64). Berkeley: University of California Press.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) Aralık 2016'da açıklanan **Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2015 Araştırma Raporu**, Türkiye'de on beş yaş grubundaki öğrencilerin **fen bilimleri** ve **matematik** alanlarında geçmiş değerlendirme dönemlerine göre bir gelişme gösteremediğini ortaya koyuyordu. Bu gruptaki öğrenciler, **“okumada yetkinlik”** (İngilizce *“reading literacy,”* Fransızca *“compétences en lecture,”* Almanca *“Lesekompetenz”*) alanında ise gerilemişlerdi.³ Türkiye'nin ortaya koyduğu eğitim performansı, değerlendirilen üç alanda da OECD ortalamasının altındaydı.

“Okumada yetkinlik,” PISA projesi bağlamında okuma yazma bilmekten çok daha fazlasını ifade etmektedir. PISA 2015 tanımına göre okumada yetkinlik, hedeflerini gerçekleştirmek, bilgi ve kapasitesini geliştirmek ve toplum hayatına katılmak için, yazılı metinleri kavrayabilmek, kullanabilmek, metinler üzerinde düşünebilmek, metinlere odaklanabilmek anlamına gelmektedir.⁴ Fen bilimleri, matematik ve okumada yetkinlik alanlarında düşük performans, verilerin yorumunda ve geçerli bilimsel sonuçlar çıkarmakta ve temel ya da mutlak bilimsel bilgiyi kullanmakta başarısız olmak, örneğin farklı bir kurda bir malın yaklaşık fiyatını hesaplayamamak, ya da bir metnin ana fikrini belirlemede zorlanmak demektir.⁵

PISA 2015 sonuçlarının açıklanmasının ardından **Eğitim Reformu Girişimi (ERG)** Direktörü Batuhan Aydagül'ün, esas olarak **bilişsel** (*cognitive*) gelişimi ilgilendiren bu üç alanda düşük eğitim performansının nedenleri ve ülkemizin geleceği açısından ekonomik maliyeti konusundaki değerlendirmeleri önemliydi. Aydagül, iktidar partisinin çoğulcu olmayan ama çoğunlukçu yaklaşımıyla ve “kendi hedef kitesini memnun etme” kaygısıyla giriştiği **eğitim aracılığıyla “toplum mühendisliği”** projesi ile bu çerçevedeki **“değerler eğitimi”**ne ve müfredat hazırlığına da dikkat çekmişti.⁶ Ülkenin yurttaşlarına öteden beri söylenen şuydu: “Kafa yormana gerek yok, biz hallediyoruz, sen uy. Otorite babansa, muhtarsa, takımdaki kaptansa, camideki imamsa

³ Bkz. PISA 2015, Country overview: Turkey [Ülke özeti: Türkiye].

<http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/TUR> ; PISA 2015 Ulusal raporu. http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2016/12/PISA2015_Ulusal_Rapor1.pdf

⁴ Bkz. OECD (2016, Mayıs). PISA 2018 – Draft analytical frameworks [Taslak analitik çerçeveler]. <https://www.oecd.org/pisa/data/PISA-2018-draft-frameworks.pdf>

⁵ PISA 2015 Country overview: Turkey. [Ülke özeti: Türkiye].

⁶ Aydagül, B. (2016, 12 Aralık). Okul kalitesini yukarıya çekemedik. <http://www.hurriyet.com.tr/egitim-reformu-girisimi-direktoru-batuhan-aydagul-okul-kalitesini-yukariya-cekemedik-40303837> ;

onlar ne diyorsa yap. Eleştirel düşünmeye de gerek yok, biz hallediyoruz.”⁷ Aydagül’ün ifadesiyle “**eleştirel düşünmenin . . . itaat etmeye feda edildiği**” bir eğitim ideolojisinin sadece ülke ekonomisi açısından değil, toplumsal maliyetini de göz ardı etmemek gerekiyordu. Böyle bir eğitim yaklaşımıyla gelinen nokta şuydu: “[K]atı düşünen, hiçbir şekilde eleştiriye açık olmayan” insanlar, “tanımadığından korkan, güvenmeyen, düşman eden bir toplum.”⁸

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalar, söz konusu hazırlıkların, **PISA 2015** sonuçlarının ortaya koyduğu başarısızlık ve eleştiriler dikkate alınmadan sürdürüleceğini gösteriyordu: “**Eksiklerimizin farkındayız, ama geçmişe göre çok iyi durumdayız.**”⁹ Bu hazırlıkların ilk ürünleri olan ilköğretim ve ortaöğretim taslak programları 13 Ocak 2017’de yurttaşlar tarafından değerlendirilmek üzere askıya çıkarıldı.

Taslak programlar esas olarak “çağdaş” öğretim programlarının “salt bilgiden çok bilişsel beceriler” kazandırmayı öne çıkaran hedefleri ile bir “millî, manevi ve kültürel değerler” ya da “karakter özellikleri” paketini uzlaştırmaya çalışan, “sınıf düzeyi,” “ünite,” “konu” ve “kazanım” listelerinden oluşuyor. Söz konusu programlarda, Aralık 2015’te **Mesleki Yeterlilikler Kurumu** tarafından yayımlanan “**Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi**”¹⁰ (TYÇ) belgesinin terminolojisinden yararlanılmaya çalışıldığı, ama bu terminolojinin yanlışsız ve tutarlı bir biçimde kullanılmadığı görülüyor. Bunun nedeni büyük bir olasılıkla, programları tasarlayan komisyonların değerli üyelerinin, söz konusu belgenin kavramsal çerçevesinden büyük ölçüde habersiz olmalarıdır. Örneğin TYÇ belgesinde “**bilgi**” ve “**beceri**” ile birlikte “**yetkinlik**” tanımlarına yer verilmekte, eğitimin birbirini izleyen seviyeleri (“**yeterlilik**” seviyeleri), o seviyelerde kazanılması gereken bilgi, beceri ve yetkinliklerle tanımlanmaktadır.¹¹ Belirli bir öğrenim seviyesini tanımlayan yetkinlik düzeyine ulaşmak, sorumluluk almakta ve bağımsız karar verebilmekte bir önceki seviyeye göre daha yetkin olmaktır. TYÇ için referans alınan

⁷ Aydagül, B. (2016, 12 Aralık). . .

⁸ Aydagül, B. (2016, 12 Aralık). . .

⁹ Bkz. AA. (2016, 8 Aralık). Milli Eğitim Bakanı Yılmaz PISA sonuçlarını değerlendirdi.

<http://www.hurriyet.com.tr/milli-egitim-bakani-yilmaz-pisa-sonuclarini-degerlendirdi-40301125>

¹⁰ Bkz. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). (2015, Aralık). Türkiye Yeterliliikler Çerçevesi. Tebliğ No:

2015/1. http://www.mess.org.tr/media/filer_public/ee/31/ee31d11e-6bbb-4e5a-88eb-d7460d8382be/tyc_belgesi_020116.pdf

¹¹ Bkz. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). (2015, Aralık). . . Ek 2, s. 41-42; Ek 3, s. 44

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi bağlamında da “yetkinlik,” “sorumluluk” ve “bağımsızlık” kavramlarıyla ilişkili olarak tanımlanmıştır.¹² Yeterlilikler çerçevesinde en üst yeterlilik (diploma vb resmi belge) seviyesini tanımlayan yetkinliğe sahip olmanın anlamı şudur: **“İş ortamlarında ve araştırmayı da içeren öğrenme ortamlarında yetki, inovasyon, bağımsızlık, akademik ve mesleki dürüstlük; yeni fikirlerin veya süreçlerin geliştirilmesi konusunda eksilmeyen bir kararlılık sergilemek.”**¹³

Bir ülkenin zorunlu ve/veya örgün eğitim programlarını, ilköğretim ve ortaöğretim programlarını tasarlamak böyle bir yetkinlik düzeyine sahip olmayı gerektirir. Dahası, **sahip olduğumuz bilgi ve becerileri ve kuşkusuz sahip olduğumuz yeterlilik belgelerini** (diploma vd.) **“etik açıdan savunulması mümkün olmayan” projeler için kullanmamak gerektiğini kavramış olmak** da önemlidir.¹⁴

Askıya çıkarılan taslak öğretim programlarında TYÇ belgesine ve kavramsal çerçevesine hiçbir referans verilmemiştir. Programların tasarımını üstlenen bürokratların, öğretmenlerin, eğitim uzmanlarının ve akademisyenlerin, gerçekte bir “yetkinlik” kavramına da sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bütün bu programlarda “yetkinlik” kavramının göz ardı edilmesiyle ortaya büyük bir boşluk çıkmaktadır. Bu boşluk, toplumun en muhafazakâr kesimlerinin **“itaat kültürü”**ne (ya da “otoriteye saygı kültürü”ne) uygun biçimde yorumlanmasına imkân verecek ölçüde muğlak bırakılmış bir “milli, manevi ve kültürel değerler” paketiyle doldurulmaya, sınıf düzeyine göre “ünite,” “konu” ve “kazanım” tanımları da bu çerçeveye uydurulmaya çalışılmıştır.

Örneğin “millî, manevi ve kültürel değerler” ya da “karakter özellikleri” paketinde “saygı” da yer almaktadır. Bu bağlamda “saygı,” “insan”a, **“insan onuru”na ve “hakikat”e saygı** değil de **“otoriteye saygı”** olarak anlaşılıyor olmalı. Ortaöğretim

¹² Bkz. Avrupa Yaşam Boyu Öğrenim Yeterlilikler Çerçevesi konusunda Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi’nin 23 Nisan 2008 tarihli Tavsiye Kararı (2008/C 111/07). [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506(01)&from=EN)

¹³ Avrupa Yaşam Boyu Öğrenim Yeterlilikler Çerçevesi konusunda Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi’nin 23 Nisan 2008 tarihli Tavsiye Kararı (2008/C 111/06). . .

¹⁴ Bkz. Bergan, S., & Avrupa Konseyi (CoE). (2009, 28 Nisan). Introductory statement at the ministerial meeting of the Bologna Process [Bologna Süreci Bakanlar Toplantısı Açılış Konuşması]. http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/CoE_address_Leuven_280409.pdf

Biyoloji Dersi ve Ortaöğretim Fen Lisesi Biyoloji Dersi öğretim programlarının, bu türden bir saygının gereği yerine getirilerek tasarlandığı, bu arada modern biyolojinin ve biyoloji tarihinin **evrim (tekâmül)** düşüncesi temizlenerek tadil edildiği anlaşılmaktadır. Taslak programlarda bilimsel araştırma ve eğitim alanlarının değerleri yerine koyulan “milli . . .” değerler arasında “**dürüstlük**” de vardır ama söz konusu tadilatı gerçekleştirenler, bunu yaparken bilimsel dürüstlükten ayrılabilmişlerdir. Bilim ve eğitim alanlarının değerlerinin göz ardı edilmesinin taslak öğretim programları açısından sonucu şöyle özetlenebilir: **Tutarsızlık. . . tutarsızlık, tutarsızlık ve gene tutarsızlık. . .**¹⁵

Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Yusuf Tekin, bu konudaki eleştirileri yanıtlarken, “evrim teorisinin bilimselliği” konusunda “yetkin” olmadığını itiraf etmektedir. Aynı zamanda yetkin olmadığı bu konuyla ilgili olarak, “Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı” sıfatıyla şunları da söyleyebilmektedir: “. . . evrim teorisi, bizim eğitim verdiğimiz çocukların düzeyinde konuşulacak ve anlatılacak bir teori değildir.”¹⁶ Gerçekten böyle midir? Elbette hayır.¹⁷

Gerçekte evrim konusunun, **insanın biyolojik evriminin ve bunu izleyen kültürel evriminin (tekâmülünün) çocuklara ve genç okurlara en iyi nasıl anlatılabileceği konusunda en güzel örneklerden biri** tam 81 yıl önce, 1936’da Almanya’da yayımlanan ***Genç Okurlar İçin Kısa bir Dünya Tarihi***’dir. Bu paha biçilmez kitap, “20. yüzyılın kültür alanındaki devi” olarak nitelendirilen ünlü sanat tarihçisi Ernst Gombrich tarafından henüz 26 yaşındayken, “**çocuklar için bilim**” temalı bir kitap dizisi için yazılmıştır. Gombrich’in bu gençlik yapıtı, insanın biyolojik evriminden söz ettiği için değil, **konusmayı başarabilen, zor da olsa düşünmeyi öğrenebilen insanların sonunda barış içinde bir dünya yaratabilecekleri umudunu** yaydığı için,

¹⁵ Ivan Pavlov, ölümünden kısa bir süre önce, 1936’da ülkesinin genç bilim insanlarına vasiyetinde şöyle demektedir: “Her şeyden önce – tutarlılık. . . Tutarlılık, tutarlılık ve gene tutarlılık.” I. P. Pavlov, I. P. (1955 [1936]). *Selected works*. Moskova: Foreign Languages Publishing House.

¹⁶ Tekin, Y., ve Par, K. (2017, 5 Şubat). Milli Eğitim Müsteşarı Yusuf Tekin: Dindar nesil yetiştiriyorlar eleştirisi haksızlık. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1379466-milli-egitim-mustesari-yusuf-tekin-dindar-nesil-yetistiriyorlar-elestirisi-haksizlik>

¹⁷ Örneğin bkz. Bybee, R. (2006). Boosting science learning through the design of curriculum materials [Müfredat materyalinin tasarımı yoluyla fen bilimleri öğreniminin canlandırılması]. http://research.acer.edu.au/research_conference_2006/7

barışçıl olması nedeniyle Naziler tarafından yasaklanmıştır.¹⁸ Pek çok dile, bu arada Türkçe'ye de çevrilmiş, ölümünden birkaç yıl önce – 1997'de – yazarın Türkçe basım için yazdığı önsöz metniyle yayımlanmıştır. Bu önsözde Gombrich, yanılabilirliğinin, yanlış düşünebileceğinin farkındalığıyla davranabilen, bilgi ve erdem bakımından yetkin kişilerin “**soylu tevazu**”suyla şunları yazmıştır:

“Bu kitap okullarda kullanılan ve çok farklı amaçlara hizmet eden tarih kitaplarının yerini alması için yazılmamıştır ve bu amaca da hiçbir zaman ulaşmayacaktır. Ben bu kitabı eline alanların rahatlamalarını ve tarihsel olayları; notlar almadan, tarih ve adları ezberlemeye çalışmadan okumalarını isterim. Bu arada onları okuduklarından sınava çekmeyeceğime dair söz veriyorum.”¹⁹

Gombrich'in çocuklar için bu sıradışı doğa ve uygarlık tarihi, sadece evrim düşüncesinin çocuklara ve gençlere anlatılmasından kaygı duyan bürokratlara veya taslak “biyoloji dersi öğretim programları”nın tasarımcılarına değil, aynı zamanda örneğin, bir taraftan eleştirel düşünceden söz ederken, diğer yandan eleştirel düşüncenin enformasyon tufanında yok edilmesinin yolunu açan “felsefe dersi öğretim programı” tasarımcılarına da önerilebilir.

Kuşkusuz asıl önemlisi, herhangi bir öğretim programının tasarımında sorumluluk alan herkesin, o alanda eğitim ve öğretimle ilgili bilimsel araştırmaları ve gelişmeleri, gelişen eğitim standartlarını, çağcıl ders kitaplarını izleyebiliyor, değerlendirebiliyor olmasıdır. Bu aynı zamanda alanın ileri düzeydeki bilgisine sahip olmayı, “o alandan olmayı” gerektirir. Demokrasi, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Tekin'in düşündüğü gibi, bilen bilmeyen herkese “Ortaöğretim biyoloji kitaplarında evrim düşüncesi olsun mu, olmasın mı?” diye sormak değildir. “Dünya mı güneşin etrafında dönsün, güneş mi dünyanın etrafında?” ya da “2+2=4 mü olsun 2+2=5 mi?” diye otorite saydığı kişilere, bu arada çoğunluğun otoritesine başvurmakta mıdır?

Tekin, evrim düşüncesiyle ilgili olarak şöyle demektedir. ““Dünyada bütün ülkelerde okutuluyor” eleştirisine katılmıyorum, öyle olsa geri adım atmazdık.”²⁰ Tekin, bu konuda haklıdır. Örneğin “eski kötü Stalin dönemi”nde Sovyetler Birliği'nde Darwin'in

¹⁸ Bkz. Conrad, P. (2005, 2 Ekim) History man.

<https://www.theguardian.com/books/2005/oct/02/historybooks.features1>

¹⁹ Gombrich, E. (1997 [1936]). *Genç okurlar için kısa bir dünya tarihi*. (Çeviren A. Mumcu). İstanbul: İnkilâp Kitabevi.

²⁰ Tekin, Y., ve Par, K. (2017, 5 Şubat). Milli Eğitim [Bakanlığı] Müsteşarı Yusuf Tekin: Dindar nesil yetiştiriyorlar eleştirisi haksızlık. . .

Türlerin Kökeni Üzerine (1859) ve *İnsanın Türeyişi* (1871) başlıklı kitaplarında ortaya koyduğu evrim kuramı okutulmuş mudur?²¹ Doğrusu Rusya’da, o dönemde olduğu gibi Vladimir Putin döneminin de yıldızı Darwin değil, arkasını Stalin’in otoritesine dayayarak yükselmiş biyolog Trofim Lysenko’dur.²² Lysenko bilime ve kendi kuramlarını uygulamaya giriştiği tarım alanına, bu arada meslektaşlarına zarar vermiştir. Buna karşın Putin’in de tercihi Darwin değil Lysenko olmuştur. Ne de olsa İngiliz değil Rus’tur.

Lysenko yandaşlığının Rusya’da akademik alanda yeniden egemen olmasına pek ihtimal verilmemektedir. Asıl tehlikenin, **kamuoyunun yanıltılması** ve ortaöğretimin yeni Lysenko yandaşlarından etkilenmesi olduğu söylenmektedir.²³ Rusya’da ulusalcıların 10. ve 11. sınıf öğrenciler için Lysenko’nun bir zamanlar savunduğu görüşlere yer veren yeni bir biyoloji kitabı ürettikleri ve belirli okullarda okutulması için baskı yaptıkları bilinmektedir.²⁴ Bu arada 2012’de Rus Ortodoks Kilisesi’nin en önemli manastırında da 10. ve 11. sınıflar için bir biyoloji ders kitabı yayımlanmıştır. Esas olarak dini inançlara dayalı bu kitapta Lysenko’nun görüşlerinden de yararlanıldığı anlaşılmaktadır.²⁵

Siyasetin, ideolojik ya da dinsel müdahalenin bilim alanında yarattığı tahribat konusunda, Stalin döneminde üretilmiş bir Lysenko poster (Şekil 1a) ya da Putin ile Rus bilim insanlarını gösteren fotoğraf (Şekil 1b) yeterli fikir verebilir.

²¹ Graham, L. (2015, 14 Mayıs). A rise in nationalism in Putin’s Russia threatens the country’s science – again [Putin Rusyasında nasyonalizmin yükselişi ülkede bilimi yeniden tehdit ediyor].

<http://theconversation.com/a-rise-in-nationalism-in-putins-russia-threatens-the-countrys-science-again-41403> ; Koerth-Baker, M. (2016, 23 Şubat). When biology meets ideology [Biyoloji ideolojiye çarptığında]. <https://www.technologyreview.com/s/600758/when-biology-meets-ideology/>

²² Graham, L. (2015, 14 Mayıs). A rise in nationalism in Putin’s Russia . . .

²³ Graham, L. (2015, 14 Mayıs). A rise in nationalism in Putin’s Russia . . .

²⁴ Graham, L. (2015, 14 Mayıs). A rise in nationalism in Putin’s Russia . . .

²⁵ Bkz. Koerth-Baker, M. (2016, 23 Şubat). When biology meets ideology. . .

Şekil 1a: Kaynak: Koerth-Baker, M. (2016, Şubat, 23). When biology meets ideology [Biyoloji ideolojiye çarptığında].

<https://www.technologyreview.com/s/600758/when-biology-meets-ideology/>

Şekil 1b: Will Russian science return to the bad old days of Stalin? [Rusya'da bilim eski kötü Stalin dönemine dönecek mi?] Kaynak: Graham, L. (2015, Mayıs 14). A rise in nationalism in Putin's Russia threatens the country's science – again [Putin Rusyasında nasyonalizmin yükselişi ülkede bilimi yeniden tehdit ediyor]. <http://theconversation.com/a-rise-in-nationalism-in-putins-russia-threatens-the-countrys-science-again-41403>

Bilim alanında **hakikat arayışına yönelmiş bir kültürün, eleştiri kültürünün yerine bir "itaat kültürü" getirme çabaları** bilim alanını her zaman erozyona uğratmış, böyle bir kültüre adapte olmuş bilim insanlarını büyük yanlışlara sürükleyebilmiştir. Bu tür çabaların eğitim alanındaki sonuçları daha da ürkütücüdür. İtaat kültürüne dayalı bir eğitim, bilişsel ve ahlaki gelişimin önünü açan değil, akli ve vicdanı körelten bir eğitimidir. Böyle bir eğitim olsa olsa **sabavet** (çocukluk) ve **şebabet** (ergenlik) döneminden çıkmayı başaramadan, "**kendi anlama yetisini kullanabilme cesareti**"ni kazanamadan erişkin olmuş, kendi aklından ve vicdanından başka mürşitlere ihtiyaç duyan bireyler üretir.

Aralık 2016'da, bir otoritenin ilgisine ve övgüsüne mazhar olmak için çırpındığı, öğrencilerini de kendi suretinde biçimlendirmeye çalıştığı anlaşılan bir ilköğretim öğretmeninin, ellerine idam ipi verdiği öğrencileriyle çektiği ve sosyal medya hesabından paylaştığı fotoğraf kamuoyunu ayağa kaldırmıştır. Bu ne yazık ki tekil bir vaka olmayabilir. Akılları ve vicdanları köreltilen, karabasanlar içindeki çocuklardan söz etmeyi hiç istemiyorum. Bir çocuğun büyüyünce cumhurbaşkanı olup idam cezası getireceğini, idam cezalarını geriye doğru da işletebilmek için anayasayı değiştireceğini söyleyebildiği bir ülkede yaşıyoruz. Bizleri nasıl bir gelecek beklemektedir?

İnsanlar yanılabilirler, yanlış düşebilirler. . . Ülkemizde eğitimin böyle kritik bir noktaya gelmesinde sorumluluğu olan ve ülkemizin geleceğini önemseyen herkesin, hiç zaman yitirmeden, durup nerede yanlış yapıldığını düşünmesi gerekir. Kamuoyu henüz

en azından ÷lkemizin çocuklarının akıl, ruh ve beden sağlığını ilgilendiren konularda duyarlıyken ve suskun değilken, yanlışın neresinden dñn÷l÷rse kâr olacaktır. İlgili herkesin, gelişim psikoloji/felsefesi alanının öncülerinden eğitimci Lawrence Kohlberg'in, bir başka eğitimci ve düşünürden, John Dewey'den özetleyerek aktardığı, eğitimin anlamı üzerine řu paragraf üzerinde yeterince düşünmesini diliyorum.

“... gerçek anlamda eğitim, öğretim değildir; [kişinin] gelişiminin önünü açmaktır. . . eğitimin son mihenk taşı, ahlaki gelişim ile özgür ve sağlam bir karakter olduğu için, **eğitimin başlıca amaçları [kişinin] bilişsel [cognitive] ve ahlaki (moral) gelişimidir. . . Ahlaki karakter kültürel normlara uymak ya da kültürel normların içselleştirilmesi değildir; ahlaki gelişim özgürlüktür, esaret değil.**”²⁶

* Emel Aközer , Öğretim Üyesi (Emekli), Bağımsız Araştırmacı

²⁶ Kohlberg, L. (1971, 7 Eylül). The contribution of moral developmental psychology to education—Examples from moral education [Ahlaki gelişim psikolojisinin eğitime katkısı]. Address to American Psychological Association, Division of Educational Psychology, Washington.